

ZDENEK ŠEDA

DOC. RNDR JAN ŠMARDA
27 XII 1904—7 XII 1968

Nagła śmierć doc. dra Jana Šmardy w Brnie na Morawach okryła głęboką żałobą Czechosłowackie Tow. Botaniczne oraz całą wielką rodzinę botaników czechosłowackich. Doc. dr J. Šmarda współpracował ściśle z botanikami polskimi (prof. Szafer, Czubiński, Kornasiowa, Matuszkiewicz, Mądalski, Sulma, Szweykowski, Walas). Organizował wymienne wycieczki studentów Uniwersytetu w Brnie ze studentami Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu i A. Mickiewicza w Poznaniu, brał czynny udział we wspólnych pracach i posiedzeniach Rady Naukowej Tatrzańskiego Parku Narodowego. Jego odejście odczuwa głęboko społeczeństwo botaniczne Polski, o czym świadczą liczne wyrazy współczucia przesłane do Brna.

Życie doc. dra Šmardy nie było łatwe. Piął się on systematycznie ku coraz wyższym szczeblom kariery naukowej. Po ukończeniu studiów w Brnie objął stanowisko nauczyciela w Tisznowie, a potem w innych miejscowościach powiatu Bląsko. W roku 1938 otrzymał tytuł doktora nauk przyrodniczych na uniwersytecie w Brnie, a w r. 1946 tytuł docenta. Po wyzwoleniu Czechosłowacji objął w r. 1945 stanowisko kierownika oddziału botanicznego, a w r. 1949 dyrektora Muzeum Morawskiego w Brnie. W r. 1952 został mianowany kierownikiem Zakładu Botanicznego Uniwersytetu im. Masaryka w Brnie (pierwszym kierownikiem tego zakładu był prof. Podpěra). Rok 1959 przynosi przykrą zmianę dla doc. dra J. Šmardy. Przystaje być kierownikiem Zakładu Botanicznego, krótki czas pracuje jeszcze w Laboratorium Geobotanicznym Akademii Nauk, w którym już poprzednio pracował jako kierownik działu. Od roku 1961 przeszedł do Instytutu Geograficznego AN, gdzie zajmował się problemami biogeograficznymi (fytogeograficznymi).

Pierwsza praca naukowa doc. dra J. Šmardy miała charakter geobotaniczny. Dotyczyła rozmieszczenia roślin kserotermicznych w dolinach rzek: Swratki i Switawy. Pracę tą rozszerzył później obejmując badaniami znaczną część Moraw i Słowacji. Drugi kierunek działalności naukowej doc. dr J. Šmardy to badania dotyczące rozmieszczenia i warunków występowania mchów. Zaznaczył się tu wpływ prof. Podpěry i prof. Suzy oraz bryologa Vaňka.

Równocześnie prowadził doc. dr J. Šmarda badania nad zespołami roślinnymi torfowisk i łąk podmokłych, jak również nad zespołami halofitów i roślinności na piaskach. Opracował również zespoły roślinne pasma górskiego Jesionik i zespoły łąkowe oraz torfowiskowe Spiskiej Kotkiny. W pracy nad zespołami roślin kserotermicznych południowych Moraw i Słowacji dał zasięgi wybranych gatunków i przedstawił na tym tle kierunki rozwojowe flory.

W ostatnich latach dużo uwagi poświęcił doc. dr J. Šmarda problemom ochrony przyrody i zmianom wprowadzonym przez budowę zbiorników wodnych na terenach południowych Moraw, ochronie gleb przed erozją w Jesionikach i na wydmach piaszczystych w południowych Morawach, wreszcie regeneracji zespołów roślinnych na zdewastowanych terenach Tatr. Interesowały go również problemy geobotaniczne Krasu Morawskiego.

Doc. dr J. Šmarda był wielkim przyjacielem młodzieży. Dzięki swej bezpośredniości i serdeczności umiał z nią nawiązywać kontakt i zyskiwał sobie szczerą przywiązaną. Przez długie lata prowadził ze studentami wycieczki Klubu Przyrodoznawczego w Brnie, w Tatrach próbował nowych form wychowania przez bezpośrednie wciągnięcie studentów do badań naukowych. Zapewniał im przy tym doskonałe warunki pracy m. in. przy pomocy Zarządu Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Wykaz prac doc. dr J. Šmardy znajduje się w publikacjach: Futák J. i Domin K. (1960): Bibliografia k flore ČSR oraz w czasopiśmie Preslia, rocz. 37 (1): 84—90.